

Yttrande - Synpunkter på regeringens forsknings- och innovationspolitik

Region Västerbotten har inbjudits att inkomma med inspel på regeringens kommande forsknings- och innovationsproposition som kan bidra till regeringens forsknings- och innovationspolitik. Regeringen anser att en tydlig inriktning mot excellens krävs för att svensk forskning ska vara konkurrenskraftig och svara mot samhällets utmaningar. Regioners uppdrag är mycket brett men detta fokus överensstämmer i hög grad med ansvaret kopplat till såväl uppdraget som sjukvårdshuvudman som ansvaret för regional utveckling. Klinisk forskning bidrar både till excellens, och även till många av samhällets utmaningar, inklusive innovation.

Region Västerbotten är tacksam över möjligheten att lämna synpunkter och därmed bidra till den nationella utvecklingen inom dessa områden.

Sammanfattning av synpunkter och förslag

Region Västerbotten vill ge följande inspel till kommande forsknings- och innovationsproposition för att excellens, samhällets utmaningar, internationalisering och innovation ska få god bäring i hälso- och sjukvården samt i den regionala utvecklingen:

- i) tydliggöra regionernas roll och ansvar för den kliniska forskningen genom ytterligare förtydliganden i hälso- och sjukvårdslagen,
- ii) ha en långsiktig forskningsfinansiering,
- iii) säkerställa långsiktiga satsningar på nationell infrastruktur och samordning,
- iv) utvecklingsforskning och innovation samt
- v) skapa förutsättningar för kompetenslyft inom hälso- och sjukvården såväl regionalt som kommunalt.

Tydliggöra regionernas roll och ansvar för kliniska forskning

Klinisk forskning kan endast bedrivas i samverkan med hälso- och sjukvården. Därför har regionerna en helt central roll i egenskap av sjukvårdshuvudman. Redan idag har Regionerna ett stort engagemang i klinisk forskning och är i praktiken inte bara delaktig i forskningsarbetet utan i högsta grad drivande och stödjande. Klinisk forskning, likväl som klinisk utbildning ska vara en del av regionernas kärnuppdrag.

För att skapa ett tydligare incitament i hälso- och sjukvårdens linjeorganisationer kring det kliniska forskningsuppdraget bör hälso- och sjukvårdslagens skrivning om medverkan till klinisk forskning (18 Kap, 2 §) förtydligas så att det framgår att regioner och kommuner har ett ansvar att bedriva klinisk forskning.

Region Västerbotten föreslår att:

- Hälso- och sjukvårdslagen ändras (18 Kap, 2 §) för att tydliggöra att regioner och kommuner har ett ansvar **att bedriva** klinisk forskning.

Statens ansvar för en långsiktig forskningsfinansiering

Det behövs ökade basanslag så att Lärosäten och Regioner har möjlighet att göra gemensamma långsiktiga satsningar som inte sker på bekostnad av mindre anslag till de statliga forskningsfinansiärerna. Ökade basanslag är viktiga för att i) möjliggöra fri forskning, ii) ge Regioner och Lärosäten större möjlighet att göra egna strategiska satsningar och prioriteringar inom identifiera starka områden utifrån kunskap/kompetens/vetenskapliga miljöer/geografiska förutsättningar, iii) kunna upprätthålla gemensamma forskningsmiljöer, iv) kunna tillgängliggöra vetenskap så att den snabbare kommer till klinisk praxis

Nydanade forskning och innovationer sker ofta i gränslandet mellan olika ämnesområden. Det behövs därför ökade öppna projektbidrag inom bredare områden som statliga forsknings- och innovationsfinansiärer ansvarar för. Dessa är helt avgörande för att värna den fria grundforskningen, forskning om människors hälsa, arbetsliv och välfärd samt hållbar utveckling och innovation. De är dessutom helt essentiella för att säkerställa att det sker en förnyelse av forskningen inom Sverige så att nya forskningsområden kan växa fram över tid och att vi kan ligga i framkant.

Idag sker stora delar av forskningsfinansieringen med projektmedel över enstaka år. En sådan finansiering skapar en kortsiktighet som missgynnar samverkan över sektorer, Regioners interna planering och processer och möjligheterna till långsiktigt lärande.

Det finns ett behov av att statliga utvecklingsmedel och kompetensstärkande insatser, i högre grad än idag, riktas mot forskning och innovation inom hälso- och sjukvård. Detta är essentiellt för vårdens möjlighet att transformera svensk hälso- och sjukvård samt bli en innovationsstark samverkanspart till forskning och näringsliv.

Region Västerbotten föreslår:

- Att öka öppna projektbidrag inom bredare områden som statliga forsknings- och innovationsfinansiärer ansvarar för
- Att öka basanslag till medicinsk forskning som ger Regioner och Lärosäten större möjlighet att göra egna strategiska satsningar

Säkerställa långsiktiga satsningar på nationell infrastruktur och samordning

Tillgång till forsknings- och innovationsinfrastrukturer är kritiska framgångsfaktorer för att konkurrenskraftig forskning och innovation får genomslag. Förutsättningarna för att finansiera forskningsinfrastrukturer har förändrats och ett orimligt stort ansvar för finansiering av forskningsinfrastrukturer läggs numera på Regioner och Lärosäten. För att landets Regioner ska kunna skapa såväl ökad patientnytta som samverkan med lärosäten och näringsliv krävs ett ökat statligt engagemang inom klinisk forskning. Det gäller i hög grad långsiktiga satsningar på nationella infrastrukturer inom hälso- och sjukvården, långsiktigt stöd till utvecklingen av precisionsmedicin, biobanker och avancerade terapiläkemedel. Det krävs därför en ökad budget av sökbara infrastrukturmedel, för nyutveckling av forsknings- och innovationsinfrastrukturer tillika stöd för viktiga nationella infrastrukturer som Regioner och Lärosäten anser behövs.

Många olika styrgrupper bedriver idag angeläget arbete inom sina respektive infrastrukturer, men genom sitt antal och otydliga nationella uppdrag bidrar dessa till en fragmentering av tillgängliga resurser och uppenbara synergieffekter missas. Det finns därför ett behov av en tydlig samordning på nationell nivå där infrastrukturer blir samlade under en partsammansatt nationell styrgrupp. Ett bra exempel på en redan etablerad infrastruktur och styrgrupp som med fördel skulle kunna inordnas under en övergripande partsammansatt nationell styrgrupp är Kliniska Studier Sverige och dess regionala nodorganisation.

Region Västerbotten vill även betona vikten av att regelverk och processer kring datalagring och nyttjande av hälsodata skyndsamt adresseras av staten. Behovet av e-infrastruktur ökar för både forskning, innovation och hälso- och sjukvård (patientjournaler, kvalitetsregister och biobanker) och därför bör finansiering för detta öka. För att främja konkurrenskraftig registerforskning bör det tillföras resurser för att formatera och säkerställa juridiska hållbara lösningar som enklare möjliggör forskning där patientdata, register och biobanker är inkluderade utan att den personliga integriteten försvagas. Här har Genomic Medicine Sweden gjort betydande insatser kring gemensamt nyttjande av genomikdata, inte minst genom den Nationella Genomikplattformen (NGP), som finansieras av alla Regioner med universitetssjukvård och Lärosäten med medicinsk fakultet. Både redan etablerad IT-infrastruktur såväl som nya system som byggs upp för såväl forskning som utveckling av svensk sjukvård måste vara baserade på en nationell standard och vara interoperabla med och mellan regionernas system.

Region Västerbotten förslår:

- En statlig utökad budget av sökbara infrastrukturmedel, för nyutveckling av forsknings- och innovationsinfrastrukturer
- Att staten i samverkan med Regioner, Lärosäten, industrin och patientorganisationer etablerar en övergripande nationell styrgrupp med uppdrag att styra och samordna infrastrukturer för forskning, innovation och utveckling inom hälso- och sjukvården.
- Att staten inför långsiktiga programsatsningar mellan stat och regioner för en tydlig och långsiktig ansvarsfördelning som exempelvis Genomic Medicine Sweden för utveckling och nationell implementering av precisionsmedicin
- Ett permanent stöd till Biobank Sverige för upprätthållandet och utvecklingen av en nationell biobanksstruktur.
- En nationell IT-standard för hälsodata och interoperabel IT-infrastruktur bör införas för att skapa tillgång till hälsodata för klinisk forskning, utveckling och innovation

Utvecklingsforskning och innovation

Den demografiska utvecklingen i Sverige (och många andra länder) med en ökad andel av äldre, samt ett pressat ekonomiskt läge, gör att svensk hälso- och sjukvård står inför behovet av radikal transformation för att kunna lösa invånarnas behov av vård i framtiden. Enbart traditionellt förbättringsarbete och verksamhetsutveckling, eller att rekrytera fler medarbetare, är inte tillräckligt för att klara framtidens vårdbehov. När vården utvecklas är det viktigt att det finns kunskap om hur villkoren skiljer sig mellan stad och glesbygd. De förutsättningar som finns i glesbygden kan innebära att man måste komma på nya lösningar, och arbeta på andra sätt för att säkerställa en god och jämlik hälsa bland befolkningen. Glesbygdsmedicinskt centrum är en enhet inom Region Västerbotten som bedriver forskning, utveckling och utbildning för och i glesbygd. Världshälsoorganisationen, WHO, har utsett Glesbygdsmedicinskt centrum till en demonstrationsplattform och en förebild för primärvård i glesbygd och digital hälso- och sjukvård. Region Västerbotten anser att Glesbygdsmedicinskt centrum bör få ett statligt uppdrag och finansiering för att driva glesbygdsmedicinsk forskning och innovation. För att skapa en kritisk massa bör även noder till Glesbygdsmedicinskt centrum upprättas i andra län.

För att transformera vården behövs resurser och ledarskap för vårdnära utveckling och innovation. Detta behöver ske hand i hand med klinisk- och medicinteknisk forskning i framkant och i samverkan med ett innovativt näringsliv. Vårdnära innovation behövs inte bara inom diagnostik och behandling utan kanske framför allt inom förebyggande insatser samt uppföljning. Region Västerbotten ser därför att det är av högsta vikt att statliga utvecklingsmedel och kompetensstärkande insatser också riktas till vårdnära utveckling och innovation, både i enskilda regioner och på nationell, samordnande nivå. På så vis stärks vårdens möjlighet att transformera svensk hälso- och sjukvård i grunden samt att bli en stark och innovationsstark samverkanspart till forskning och näringsliv.

Norrland är i allra högsta grad involverad i den gröna och digitala samhällsomvandlingen. För denna omställning krävs en förbättrad flernivåsamverkan där Regioner bereds mer delaktighet i forsknings- och innovationsarbetet. Den europeiska innovationsagendan som bland annat betonar test och demonstrationsmiljöer samt offentlig upphandling som viktiga verktyg för innovation. För att främja innovation finns det också behov av en nationell samordnad innovationsstrategi. Denna bör tas fram i nära samarbete med Regioner och som kan identifiera regionala styrkeområden som bidrar till nationell och internationell konkurrenskraft.

Region Västerbotten föreslår:

- Att Glesbygdsmedicinskt centrum får ett statligt nationellt uppdrag och finansiering för att driva glesbygdsmedicinsk forskning och innovation i samverkan med kommuner, näringsliv och andra regioner.
- Att statliga utvecklingsmedel riktas till vårdnära utveckling och innovation
- Att en nationell innovationsstrategi tas fram i nära samarbete med Regionerna

Kompetenslyft inom Regioner och Kommuner

Idag bedrivs mycket av den vård som regleras som hälso- och sjukvård i kommunernas regi. Region Västerbotten ser idag ett behov av att utveckla ett tvärvetenskapligt arbetssätt över organisatoriska gränser för att främja forskning och innovation även inom kommunal sjukvård. Det finns ett akademiskt kompetensgap mellan Kommuner och Regioner som upplevs som ett hinder för att nå ut med forskning och innovationsverksamheter i kommunerna. Det är därför viktigt att säkerställa den akademiska kompetensen även hos kommunernas medarbetare. Härigenom skapas dels en bättre mottagarkapacitet för nya metoder och arbetssätt inom sjukvården, dels möjligheter att understödja den egna verksamheten med forskningsinsatser ute i kommunerna. Region Västerbotten föreslår därför ett riktat stöd till regionernas FoU-organisationer för att tillsammans med kommuner och lärosäten kunna satsa på kommundoktorander som en del i den fortsatta omställningen till Nära vård

Regionernas utveckling av hälso- och sjukvård drivs också av införandet av ny teknologi. Den genbaserade forskningen omsätts idag snabbt till ny diagnostik som nu gradvis implementeras i sjukvården. Detta skapar förutsättningar för precisionsmedicin och helt nya behandlingar för våra medborgare. För en jämlik vård behövs ett brett införande av precisionsmedicin men då behövs även nödvändiga kompetenser exempelvis kring bioinformatik, utvecklas varför det krävs satsningar på utbildningar med relevans för precisionsmedicin. Region Västerbotten anser därför att det behovet av precisionsmedicinsk kompetens i hälso- och sjukvården inventeras, samt att insatser för att säkerställa tillgången till relevant kompetens säkerställs i samråd med Regioner och Lärosäten.

Region Västerbotten föreslår:

- Ett riktat stöd till regionernas FoU-organisationer för att tillsammans med kommuner och lärosäten kunna satsa på forskarstuderande inom kommunal hälso- och sjukvård
- Att inventera behovet av precisionsmedicinsk kompetens i hälso- och sjukvården
- Att staten säkerställer tillgången till relevant kompetens inom precisionsmedicin på regional nivå i hela landet via de regionala Lärosätena